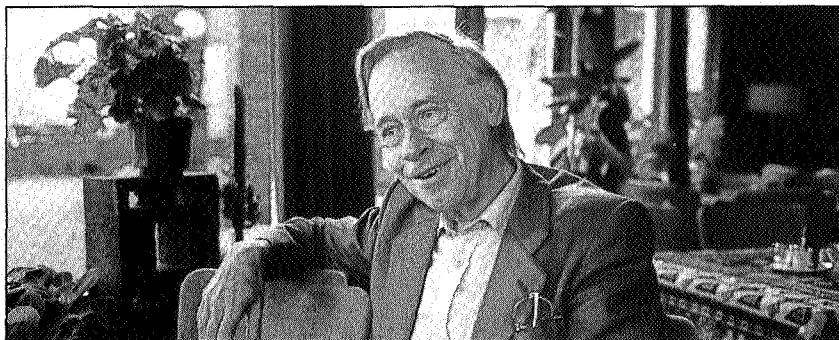

HARRY DE VROOME

Jan Abrahamse, Melle Buruma

In december 1983 heeft Harm Willem de Vroome (62 jaar) zijn baan als konsulent Landschapsbouw bij Staatsbosbeheer in Drente beëindigd. Na de middelbare school volgde hij een opleiding aan de tuinbouwschool in Frederiksoord en begon zijn carrière als tuinarchitect in Rotterdam. Vervolgens was hij twee jaar adjunct-sekretaris van de Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming (tegenwoordig Stichting Natuur en Milieu) en sinds 1948 is hij in dienst bij Staatsbosbeheer, aanvankelijk in Utrecht en sinds 1959 in Assen. Hij heeft zijn werk als landschapsarchitect altijd gedaan vanuit de basis van de natuurbescherming. Hij verzette zich fel tegen aantastingen van natuur en landschap. In 1946 ageerde hij, als een roepende in de woestijn, tegen de aanleg van militaire oefenterreinen in Havelte. Harry de Vroome is de grote man achter het gedachtenplan om het Stroomdallandschap van de Drentse A te realiseren. Hoewel hij zelf vindt dat er geen reden is om in deze tijd grappig te zijn, steekt hij zijn relativerende opmerkingen nimmer onder de tafel en doet dat niet alleen bij vrienden en kennissen, maar ook bij zeer formele gelegenheden zoals bij de uitreiking van de kulturele prijs van Drente die hem in 1976 werd uitgereikt. "Toen ik enige tijd geleden 'savonds werd opgebeld, verstond ik met ene meneer Brouwer te doen te hebben die mij vertelde, dat aan mij de individuele prijs van Drente zou worden toegekend. Maar ik mocht er met niemand nog over praten. Na afloop van dat telefoongesprek kon ik dan ook terecht tegen mijn vrouw zeggen dat er geen enkele reden voor verontrusting aanwezig was: bij zo'n gelegenheid zou

Harry de Vroome: "Een houtwal heet nu een lijnvormig element"

immers een gedeputeerde je wel opbellen en ik kende geen gedeputeerde Brouwer. Het moest dus een misplaatste grap zijn cq. wraakneming, òf van een volkomen overspannen agrariër, òf van een volledig in de vernieling geraakte natuurbeschermmer. Beide categorieën komen nl. in deze provincie veelvuldig voor. Pas de volgende dag ontdekte ik via het Nieuwsblad van het Noorden dat alles waar was en dat vóór Brouwer nog Hollenbeek moest staan. Toen drong de volle waarheid pas tot mij door. En was er wel degelijk reden tot grote verontrusting".

Wat was de taak van Staatsbosbeheer toen jij in Drente kwam en wat is daaraan veranderd?

'Toen ik kwam werd het gezicht van Staatsbosbeheer bepaald door de houtvester die zorgde voor de boswachterijen, die bedoeld waren voor de houtwinning. Vanuit het hoofdkantoor in Utrecht kwamen wij dan om voorzichtig iets te doen aan landschapsverzorging. Vanuit Utrecht ontwikkelde zich een situatie die tot decentralisatie leidde naar de

provincies toe met 3 dienstvakken, bosbouw, natuurbehoud en landschapsbouw. Ieder met een eigen taak, maar ook sterk integraal denkend. Je kunt geen landschapsarchitect zijn als je niet mede denkt vanuit de natuurbescherming. Een landschapsarchitect mag geen eigen stempel drukken op een oud kultuurlandschap zoals een gewone architect. Anders worden we technokraten. Ik heb er al moeite mee dat een houtwal geen houtwal meer is, maar een lijnvormig element. Een eik is niet alleen een beelddrager maar ook een puntvormig element'.

Het behoud van de meest waardevolle landschappen in Drente geeft tegenwoordig altijd problemen met de landbouworganisaties. Was dat 30 jaar geleden ook het geval?
'Ja, na de grote heide-ontginningen heeft de natuurbescherming mede aandacht besteed aan het behoud van waardevolle kultuurlandschappen'.

Leefde de natuurbeschermingsgedachte in die tijd in Drente?

'De Stichting Het Drentse Landschap be-

stond al voor de oorlog, maar dat was een slapend instituut, een herengenootschap dat vergaderde in jacquet. Het waren vooral niet-Drenten en dat is eigenlijk ten dele nog zo!

Troonrede

Heb jij Drente nog gekend met heide?

'Jazeker. Bij Zeijen bv. liep de heide vanaf de Zeijer strubben door tot aan Altena in het veen, in totaal zo'n 2000 ha. Dat was het beeld van voor de oorlog. Na de oorlog heb ik een landschapsplan moeten maken voor de ontginning van het Fochteloërveen. Daar zou 450 ha als reservaat intact blijven. Toen kwam goddank de troonrede van de koningen in 1961, waarbij aangekondigd werd, dat de ontginningen met rijkssubsidie werden stopgezet en dankzij het feit dat er nauwelijks meer werklozen waren, is er in plaats van 450 ha ruim 1600 ha gespaard gebleven. Voor het Bunnerveen kwam de troonrede helaas te laat. Na de natuurgebieden is het kultuurlandschap aangepakt. Je kreeg de toenemende mechanisatie, intensivering, de concentratie van percelen en de diepe ontwatering. Daarmee werden stelselmatig alle beekdalen aangepakt. Drente toe voorop met de ruilverkaveling en wij zijn nu met de laatste bezig: Ruinen, Havelte, over Ruinerwold-Koekange moet nog gestemd worden en in juni '84 komt Smilde en daarmee is bijna heel Drente op de schop geweest en daarmee kan Drente, landbouwkundig gezien, de eerste 50 jaar uit de voeten'.

Wanneer is de natuurbescherming in Drente op gang gekomen?

'Op grote schaal is dat begonnen in 1963 met voorstellen tot behoud van 2500 ha van het stroomdallandschap Drentse A. Het is

momenteel 3500 ha en het kan zo'n 4000 ha worden. Dat is aangekocht door Staatsbosbeheer en in het gebied hadden het Drentse Landschap en Natuurmonumenten al eigen terreinen. In die tijd was dat uniek in Nederland, want je ging een geheel kultuurlandschap sparen. De invloed van buiten de natuurterreinen werd zo groot, dat aankoop van een waardevol onderdeel geen behoud betekende. Ze hebben dan voornamelijk een functie als landschappelijke entourage'.

Is de invloed van de ontwatering en het gebruik van kunstmest ed. op het beschermde stroomdallandschap Drentse A nu niet meer aanwezig?

'Ja, helaas wel. Het is wel een groot reservaat, maar het is te smal gebleven. Het loopt van het motel Haren tot Amen bij Rolde en we hebben te weinig hoge delen bij het reservaat kunnen betrekken. Dat was toen te revolutionair. Het plan zoals het nu geworden is, is voor de helse deuren weggesloopt. Het was ook erg moeilijk voor de landbouw, omdat de ruilverkavelingen Vries, Rolde en Anloo in het gebied lagen en reeds in voorbereiding waren. Vooral commissaris van de Koningin Gaarlandt is hierbij een zeer grote steun geweest, want mijn eigen dienst en het ministerie zagen het niet zitten'.

Hoe is de situatie anno 1984 in Drente?

'Positief kun je dat alleen benaderen als je realistisch opstelt en zegt dat het landschap nooit statisch is geweest. De mens is nooit milieuvriendelijk geweest, de heide was een extreme vorm van rooibouw. Van ons oorspronkelijk bos hebben we geen vierkante meter overgelaten. We hebben de mooie kultuurlandschappen te danken aan de afhankelijkheid van de mens. De slogan: de boer heeft het landschap gemaakt kun je be-

ter veranderen in: de boer kan nog niet alles met het landschap doen. Er bleef dus veel intact, omdat het in zijn bedrijfsvoering paste. We zullen de bloemrijke graslanden en natuurwaarden, buiten de bloeiende berm van Zonderwijk, alleen maar binnen de reservaten houden. Als Zonderwijk zegt dat er 30-40.000 ha natuurgebied bijgekomen zijn in Nederland, dan heeft hij het over de wegbermen. We maken ons zelf dan wat wijs, want het is niet waar. Het past mede in de bedrijfsvoering van de wegbeheerders omdat de maaikosten gedrukt worden. Vroeger kwamen de bloemen voor in de weiden, alles had toen een functie. Elke houtwal had een functie'.

Verlammende werking

Waarom is het bij de Drentse A wel gelukt om een beekdallandschap te behouden en niet bij de Reest?

'We hebben daar ook een totaalvisie van gemaakt samen met Overijssel. Bij de Drentse A zat er een stuk overval-techniek in. Het doorliep geen normale procedure en bij de Reest was dat wel het geval. Bij de Reest wil je de hogere gronden er bij betrekken en daar staan de bedrijven met huiskavels in het Reestdal, terwijl bij de Drentse A de boerderijen in het dorp lagen. Tegenwoordig hebben er nog nooit zoveel mensen en instanties zich bemoeid met het beschermen van kultuurlandschappen, bij de Drentse A was dat het initiatief van een aantal mensen. Met het instrumentarium wat we daar nu voor hebben, blijkt dat er toch bv. bij de Reest minder resultaat geboekt kan worden'.

Hoe komt dat?

'Dat is een verbreding van de belangstelling die verlamd werkt. Als ik zie hoeveel nota's, struktuurschema's en beleidsvoorome-

mens geproduceerd zijn, geloof ik dat we in het stadium van dikke rapporten zijn blijven steken. Iedereen praat er over mee en daarmee is het individuele contact met de boeren ook een stuk moeilijker geworden. De relatienota die tegenwoordig gehanteerd wordt is de grootste flauwekul, het is een rekenmodel. Er is in Nederland vastgesteld dat er 200.000 ha waardevol kultuurlandschap is, waarvan de helft een prioriteit heeft om beschermd te worden. De laatste 100.000 hoeft niet beschermd te worden, want die gaat hard achteruit. Met die 200.000 ha is het kultuurlandschap afgeperkt, terwijl we 2 miljoen ha kultuurlandschap hebben in Nederland.

In andere delen van Drente is men uitgaan van bestaande natuurreservaten om die vervolgens uit te bouwen. Een situatie als bij de Drentse A deed zich niet voor, omdat de andere beken grotendeels gekanaliseerd waren en gebieden teveel aangetast. In het Dwingelderveld hebben we de boswachterij Dwingeloo en een heideveld. Hiertussen lag 250 ha ontgonnen gebied en daar is met veel kunst en vliegwerk dat gebied buiten de inrichting gehouden van de ruilverkaveling en aangewezen als toekomstig natuurgebied. In 1968 hebben Pieter van Herwerden van Natuurmonumenten en ik voor de volledige gemeenteraden van Ruinen en Dwingeloo het nationale park Ruinen-Dwingeloo gepresenteerd. Niet alleen de heide en het bos maar ook een gordel van kultuurlandschappen daar omheen. Daar was toen geen goed gevolg mogelijk. Tegenwoordig spreken we over een nationaal park Dwingelderveld in oprichting, wat alleen te maken heeft met het bos, de hei en de 250 ha daartussen. Maar de gordel van kultuurlandschappen is er niet meer bij, omdat het niet in de definitie past van een nationaal park'.

Wat zijn jouw bemoeienissen geweest met het Fochteloërveen?

'In het Fochteloërveen zijn de eerste aankopen van 200 ha gebeurd in 1938 door Natuurmonumenten. Dat was een uiterste krachtsinspanning, meer geld was er toen niet. In 1960 was de grote kern intact gebleven. Die gronden zijn toen in erfpacht gegeven aan Natuurmonumenten (nu zo'n 1600 ha). Essentieel is in zo'n veenreservaat, dat je de waterhuishouding in eigen hand hebt, dus dat je geen vreemd water hoeft te ontvangen. Een groot deel van het water van Smilde gaat dwars door het gebied. Er komt nu een omleiding om het gebied heen met een gemaal en dat is uitermate gunstig.'

Dit geeft tot nu toe een vrij positief beeld.

'Als we het vergelijken met andere Westeuropese landen, dan hebben we in een klein dichtbevolkt land procentueel veel natuur kunnen behouden. Behalve een stuk op de Lüneburger Heide zijn er in Duitsland geen heide- en veenreservaten van enige omvang meer. Internationaal hebben we wel wat bereikt'.

Onherstelbaar verlies

Maar tot nu toe spreek je niet over de natuurbeschermingszaken die niet gelukt zijn?

'Nu wreekt zich inderdaad dat onze reservaten toch te klein zijn. Bij de Drentse A is het noodzakelijk om alsnog hoge gedeelten bij het reservaat te voegen. Al die gedeelten zijn geen relatienotagebieden; hetzelfde geldt voor de Reest. Een van de recente missers is geweest dat de bovenloopse delen van de Drentse A zijn gekanaliseerd. Dat is een onherstelbaar verlies. Het Anderse diepje is een losliggend stuk evenals het Amerdiep. Verder zijn fraaie beekdalgedeelten, die echt ook nog aktuele waarden hadden bij Geel-

broek, Ekehaar en bij Eleveld verloren gegaan. Dat betekent tot nu toe dat we ons te vreden moeten stellen met enkele reservaten en wegbermen. Dat is een enorme vorm van nivellering. Het kultuurlandschap op zich had zijn waarden en de grootste verliezen in Drente in mijn periode zijn de verliezen van die waarden. Je hebt daarmee visueel wel een landschap overeind gehouden, maar de waarden in de percelen en de houtwallen zijn verdwenen. De ruilverkavelingsingrepen zijn het meest onomkeerbaar geworden. De grote waarden in Drente lagen in de beekdalen'.

Zijn er naast de controverse tussen landbouw en natuurbescherming ook anderen zoals rekratie?

'Ik vind dat het meevalt. Als ik het Doldersumerveld als voorbeeld neem, dan heeft men daar tegenaan honderden huisjes gebouwd. Ik heb niet de indruk dat die mensen daarmee de waarden aantasten. Zelfs niet in Schipborg. De problemen met de motorcrossterreinen zijn oplosbaar'.

Hoe is de controverse tussen de militaire oefenterreinen en natuurbescherming?

'Toen ik nog geen ambtenaar was, heb ik in 1947 forse taal uitgeslagen tegen de komst van militaire terreinen in Havelte. Er lag een oud Duits vliegveld. Het terrein was landschappelijk en natuurwetenschappelijk ontzettend belangrijk met stuifzand- en veengedeelten, bijzondere vegetatie op de hei. Het is er gekomen en er zijn plannen voor uitbreiding waarvan ik vrees dat die ook doorgaat. Het is onverenigbaar met de huidige militaire apparatuur om zo'n natuurgebied als militair oefengebied aan te wijzen'.